

LÆRERVEJLEDNING:

Dansk: Folkeeventyret - fortalt, læst, set! (melletrin + udskoling)

Velkommen til BUSTER's undervisningsmateriale om folkeeventyret . I vil blive præsenteret for arbejdsspørgsmål og øvelser, der kan åbne op for emnet og give jer nogle begreber til at arbejde med den film, I skal se på BUSTER filmfestival. Materialet handler ikke om den enkelte film I skal se, men lægger op til et tematisk forløb, som I kan integrere filmoplevelsen i. Tænk det som et fagligt eller tematisk sæt briller, som I sammen ser filmen igennem og som giver jer nogle særlige opmærksomhedspunkter for biografoplevelsen. De film vi på BUSTER udvælger til eventyrpakken er både film, der direkte kan kaldes eventyr, og film der trækker på (eller bryder med) forskellige greb fra genren.

Tæt på undervisningsforløbet

Materialet her består af tekst og øvelser om folkeeventyret og kan bruges i forbindelse med jeres filmvisning. Gennem forløbet er der fokus på forskellige modaliteter - lyd, billede og tekst.

Materialet er inddelt i et før filmen, i biografen og efter filmen med ark til eleverne:

- **FØR FILMEN** (4 dele) om folkeeventyrets modalitet og form med en række aktiviteter
- **I BIOGRAFEN** (1 del) som klæder eleverne på til filmvisningen
- **EFTER FILMEN** (2 dele) m. opsamling på biografbesøg og anmeldelse

Du kan alt efter niveau og antal vurdere, om du vil lave aktiviteterne fælles eller i grupper, ligesom du selv kan vælge, hvilke ark du vil bruge i forløbet.

Før forløbet kan du evt. printe arkene til eleverne. Du skal have en projektor el.lign. klar til at vise deres videoer fra aktiviteten i DEL 2 og et stopur og en klokke el.lign. til at tage tid og markere skift ved aktiviteten på DEL 3.

Indhold - Sådan bruger du materialet!

FØR FILMEN

INTRO: Hvad er et folkeeventyr?

Introarket introducerer jer til folkeeventyret. Tal ud fra videoen fælles med eleverne om, hvilke eventyr de kender, og hvor de kender dem fra. Hermed får du en idé om elevernes forforståelse.

DEL 1

Definition: Folkeeventyrets byggesten [20 min]

Her er fokus på den mundtlige tradition og på de forskellige byggesten, som folkeeventyret består af. Eleverne skal læse om de 5 byggesten (karakterer, miljøer, magi, modsætninger og handlingsforløb) og diskutere dem ud fra de eventyr, de selv husker. Der er to gruppeøvelser tilknyttet. Du kan vælge, om dette skal foregå samlet i klassen eller i mindre grupper.

DEL 2

Modalitet: Husker vi de samme historier? [45 min]

Her vil eleverne konkret opleve folkeeventyrets mundtlige modalitet og dets rod i erindring. Samtidig kan I tale om, hvilke særlige effekter, der knytter sig til den mundtlige fremstillingsform.

1. **Grupper og eventyr:** Del eleverne op i grupper fordelt på forskellige eventyr: *Hans og Grete*, og *Den lille Rødhætte og Tommelise* (eventuelt flere, blot skal mindst to grupper have det samme eventyr). De skal IKKE have dem i skriftlig form, da øvelsen går ud på at se, hvor meget og hvor forskelligt hver gruppe husker disse meget kendte eventyr. Derfor er det også vigtigt, at eleverne ikke bruger internet i denne øvelse, som ikke handler om, at huske eventyret helt korrekt, men om, hvor forskelligt vi hver især husker og genfortæller vores fælles kulturarv.
2. **Fælles huskeøvelse:** Grupperne skal først tale om eventyret og forsøge at huske det hele.
3. **Fortæller:** Derpå vælge en fortæller, som skal genfortælle eventyret
4. **Videoptagelse:** En fra gruppen optager fortællingen som video på sin telefon. Det skal optages, så grupperne ikke bliver påvirket af hinanden, når de skal præsentere og dermed kan redigere deres fortælling efter nabogruppen. Fortællingen må maks. vare 1 minut. De må ikke tage det om eller redigere i det.
5. **Gennemsyn:** Se sammen genfortællingerne i klassen delt op i de forskellige eventyr. Diskuter følgende to elementer:

Fortælling som fremstillingsform: Hvilke effekter bruger fortælleren? Hvordan er hans eller hendes stemme? Hvilke stemninger skaber den? Er der pauser - hvad gør de? Er der nogle særlige ansigtsudtryk eller andet kropssprog? Hvad er forskellen på denne slags fortælling og på oplæsning?

Mundtlighed og erindring: Hvad er forskellen mellem de forskellige fremstillinger af samme eventyr? Har nogen glemt noget? Har nogen tilføjet noget eller fortolket lidt på det? Hvor husker I eventyret fra? Er det fra en film? Har nogen fortalt det til jer, da I var små? Eller har I læst det? Gør

det nogen forskel for, hvordan I husker dem? Hvis det er fra en film kan det være, at I husker det gennem nogle billeder eller hvis det er en person der har læst det for jer, er det måske dennes stemme?

Forslag til overbygning:

Øvelsens første del handler om erindring og basal fortælle teknik, men har I lyst til at arbejde videre med fortællingens retoriske greb, er det oplagt at lave en anden runde, hvor eleverne fortæller i levende live og gives følgende retoriske fif til at fortælle eventyret med stor indlevelse:

Tempo: Dramatisk opbygning fra en lille optakt og op mod fortællingens klimaks

Timing: En pause i fortællingen, som indsætter spænding

Kropssprog: Brug kroppen på en måde som viser, hvor vi er

Toneleje: Giv karakterne forskellige stemmer

DEL 3

Litterær tekst: Fra mund til tekst [Diskussion: 20 min]

Modsat eventyrene i forrige opgave kender eleverne nok ikke dette mærkværdige lille folkeeventyr om Tossehans.

Eleverne skal læse folkeeventyret derhjemme eller i klassen og efterfølgende forholde sig til spørgsmålene på arket i grupper.

Hjælp dem med at få øje på de mange eventyrlige elementer:

- Hjem-ud-hjem-strukturen
- Talkombinationerne
- De typiske karakterer (kongen, de tre brødre, prinsesserne)
- Forvandlingerne

Historien om den enfoldige søn, som de andre synes er tosset, går igen i mange eventyr - det er oplagt at sammenligne med *Klodshans* af H.C.Andersen. Også her er det den 'tossede' søn der til sidst får prinsessen. Hvad kan vi bruge den slags fortællinger til? At lære, at vi ikke altid skal stole på andres domme over os, og at sand originalitet eller godhed godt kan findes hos dem, vi mindst venter at se den hos?

DEL 4

Kontraktmodellen: Så skal der bygges folkeeventyr! [45 min]

Her vil I arbejde med fortællestruktur og komposition ud fra kontraktmodellen og med mund-til-mund-fortælling i en sjov stafet-øvelse, hvor eleverne i grupper sammen bygger eventyr, som kan få helt uventede udfald. Tal med dem om hjem-ude-hjem-modellen eller kontraktmodellen. I øvelsen skal de vælge tre karakterer til de tre dele.

Regler:

Der er 4 runder à en anbefalet længde på 15 minutter. Hver gang der er rundeskift, skal grupperne aflevere deres ark til gruppen ved siden af, så de kan skrive videre på eventyret.

- I første runde skal eleverne beslutte sig for eventyrets tre karakterer og skrive dem ned
- I anden runde skal de skrive eventyrets begyndelse 'hjemme'.
- I tredje runde skal de skrive eventyrets midte
- I fjerde runde skal de lave slutningen.

De SKAL hele vejen igennem holde fast i de karakterer, som fra starten er blevet valgt af en anden gruppe og følge logisk op på de handlingsvalg den forrige gruppe har truffet.

Styring:

Som lærer skal du styre processen med hård hånd. Sørg for at tage tid på hver runde og ring med klokke el.lign., når de skal skifte. Du vurderer selv, om der er brug for mere eller mindre tid, men det er godt at have en stram tidsplan, da det forhindrer eleverne i at blive blokerede.

Gennemgå til sidst eventyrene i klassen:

- Er de sammenhængende?
- Og følger de hjem-ude-hjem-strukturen?
- Er de (ufrivilligt) komiske?
- Udvikler karaktererne sig?
- Er der magiske elementer?
- Eller elementer fra nutiden?
- Er der noget der er gået tabt, når eventyret har vandret mellem grupperne?

Det er oplagt at bruge denne gennemgang til en evaluering, inden I skal i biografen:

- Har eleverne forstået folkeeventyrets byggesten (genrens formelle og indholdsmæssige elementer)?

- Kan de bruge dem i egen fremstilling?

I BIOGRAFEN

DEL 5

Fokus: Det skal du lægge mærke til!

Vi anbefaler, at eleverne får dette ark i slutningen af sidste time inden jeres tur i biografen. en god idé er, at finde 10 minutter efter visningen, hvor eleverne lynhurtigt skal skrive deres indtryk fra filmen ned, så de har dem friskt i erindringen til jeres efterfølgende arbejde med filmen.

Spørgsmål 1 handler om de første indtryk efter filmen - det kan være kommentarer til handling, æstetik, følelser, farver, stemninger. Spørgsmål 2 handler om, hvilke af folkeeventyrets byggesten, de kan genkende i filmen. Begge skal bruges til den efterfølgende anmeldelse.

EFTER FILMEN

DEL 7

Analyse: Genkend eventyrs-elementerne [20 min]

Eleverne kan arbejde med arkets spørgsmål i plenum eller i grupper. De skal genkende byggesten fra eventyret, vurdere, om det var et 'rigtigt' eventyr, tale om modsætningspar og tale om, hvad der adskiller film fra mundtlig eller skriftlig fortælling. Tal sammen i klassen om de ting, eleverne er kommet frem til og gennemgå nogle af filmenes vigtige temaer.

Se *Stofvalg* her i lærervejledningen for anbefalinger af temaer og emner at behandle i pakkens forskellige film.

DEL 8

Vurdering: Anmeldelse [45-90 min]

Forløbets afsluttende aktivitet samler op på det, I har lært om folkeeventyret og på jeres filmoplevelse. Eleverne skal nu bruge deres viden om folkeeventyret som genre, deres indtryk og diskussion af filmen til at lave en personlig anmeldelse. Hermed får de en forståelse af, at anmelderen balancerer mellem faglig viden om genre, filmiske virkemidler osv. og sin personlige vurdering - de to ting skal hænge sammen! Gør dem klart, at dette er et anmelder-scenarie, hvor de skal skrive en anmeldelse til en avis. De skal derfor ikke bare være kritiske eller positive, men hele tiden begrunde deres vurdering fagligt.

De skal arbejde kreativt med sproget i anmeldelsen. Som benspænd skal de indlede den med en fortsættelse af sætningen "Der var engang....". (Eksempler: "Der var engang en film, som fik en sal fyldt af

skoleeleverne til at sidde åndeløse af spænding”, “Der var engang en film om en pige uden venner, som jeg så en eftermiddag sammen med min klasse”).

Du kan vurdere, om dette skal være en klasse- eller hjemmeopgave. Tilføj gerne ekstra dele, hvis der er noget særligt i har arbejdet med, som det giver mening, at de inddrager.

Formål og undervisningsforløb

Materialet lægger sig op ad danskfagets formål: at fremme elevernes oplevelse og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster samt at lære eleverne at bruge sproget personligt og alsidigt i samspil med andre. I arbejdet med materialet vil man komme til at berøre en lang række af de færdigheds- og vidensmål, som Fælles Mål for danskfaget opstiller - særligt med fortolkning, fremstilling og analyse - dernæst vurdering.

Med udgangspunkt i Fælles Mål kan man pege på, at eleverne arbejder inden for følgende kompetenceområder:

- **Kompetencemålet for fortolkning på 5.- 6. klassetrin.** Eleven kan forholde sig til almene temaer gennem systematisk undersøgelse af litteratur og andre æstetiske tekster.
- **Kompetencemålet for fremstilling på 5.- 6. klassetrin.** Eleven kan udtrykke sig i skrift, tale, lyd og billede i formelle situationer.
- **Kompetencemålet for fortolkning på 7.- 9. klassetrin.** Eleven kan forholde sig til kultur, identitet og sprog gennem systematisk undersøgelse og diskussion af litteratur og andre æstetiske tekster.
- **Kompetencemålet for fremstilling på 7.- 9. klassetrin.** Eleven kan udtrykke sig forståeligt, klart og varieret i skrift, tale, lyd og billede i en form, der passer til genre og situation.

Evaluerings

Materialet lægger op til devalueringer efter hver aktivitet, som har fokus på process og udtryk: hvad lærte vi? - frem for produkt: hvad kom der ud af det? Med henblik på materialets ovennævnte kompetencemål lægger vi op til, at der evalueres ud fra følgende parametre:

Genre: Kan eleven genkende og reflektere over folkeeventyret ud fra dets genremæssige kendetegn (her kaldt 'byggsten')?

Modalitet: Har eleven fået øget forståelse for forskellen på og samspillet mellem modaliteter - mundtlig fortælling, skrift og film?

Fortolkning: Kan eleven forholde sig til temaer og stemninger i film og tekst og forbinde dem til det, de har lært om genre og fortællelemæssige samt filmiske virkemidler?

Fremstilling: Kan eleven forstå og bruge de præsenterede byggesten (eventyrets regler for komposition og karakter) i egen fremstilling?

Vurdering: Kan eleven vurdere en æstetisk tekst (film) ud fra bl.a. genretræk?

Materialets afsluttende øvelse er en anmeldelse. Her vil eleven blive bedt om at vurdere filmen ud fra en fast skriveordre og kan samle op på det lærte i forløbet. Brug eventuelt korte anmeldelser fra for eksempel *Ekkofilm* og *Soundvenue* som eksempler.

Forslag til udvidelse af forløb og eksamensspørgsmål

Forslag til paratekster, som også i udklip vil kunne bruges som prøveoplæg:

- Kenneth Bøgh Anderson & Benny Bødker: Grimm. En omskrivning af 10 af Brødrene Grimms eventyr med tilførsel af krimielementer. Tal om, hvad der sker, når der blandes elementer fra krimi- og eventyrsgenren.
- Brødrene Grimm: *Tommeliden* og H.C.Andersen *Tommelise*. Læs de to eventyr nedskrevet af henholdsvis brødrene Grimm (folkeeventyr) og H.C.Andersen (kunsteventyr) og tal om ligheder og forskelle. Hvor er der flest eventyrlige elementer?
- Ask Hasselbalch: *Vilddyr*. Kortfilm på Ekko shortlist, som direkte tematiserer folkeeventyret i en nutidig kontekst, og hvor hovedpersonen gennemgår en magisk forvandling, da hun udstødes fra fællesskabet i gymnasiet. Et oplagt prøveoplæg. <https://www.ekko.dk/shortlist/film/vilddyr/>

Nyttige links:

[Filmcentralens filmleksikon](#)

[H.C.Andersens samlede eventyr](#)

Svend Grundtvigs nedskrevne folkeeventyr og læs om den mundtlige tradition på [Dansk Folkemindesamling](#)